

ÚTMUTATÓ PEDAGÓGUSOKNAK ÉS PSZICHOLÓGUSOKNAK a szülőkkel folytatott munkájukhoz

Lépések az elektronikai eszközök megfelelő alkalmazása
és az online térben történő erőszakmentes kommunikáció
felé

TARTALOM

ÚTMUTATÓ PEDAGÓGUSOKNAK ÉS PSZICHOLOGUSOKNAK.....	3
ALAPOK ÉS BEVEZETÉS.....	4
Az online erőszak fogalmának meghatározása.....	4
A kutatásról.....	4
A digitális erőszak különböző módon nyilvánulhat meg:.....	5
PROGRAMTEVÉKENYSÉGEK:.....	6
A DIÁKOK ÉS SZÜLŐK PROGRAMJAINAK EREDMÉNYEI:.....	6
MŰHELYFOGLALKOZÁSOK.....	8
1. MŰHELYFOGLALKOZÁS: HOGYAN KÜZDJÜNK AZ ONLINE ERŐSZAK, A KONFLIKTUSOK ÉS AZ AGRESSZIÓ ELLEN?.....	9
2. MŰHELYFOGLALKOZÁS: SEGÍTSÉN GYERMEKÉNEK, HOGY KÖNNYEBEN BIRKÓZHASSON MEG A KORTÁRS KONFLIKTUSOKKAL.....	16
3. MŰHELYFOGLALKOZÁS: SEGÍTSÉG GYERMEKEKNEK AZ ÉRZELMEIKKEL VALÓ MEGBÍRKÓZÁSBAN.....	20
4. MŰHELYFOGLALKOZÁS: SEGÍTSÉG GYERMEKEKNEK AZ ONLINE TÉRBEN TÖRTÉNŐ KORTÁRS ERŐSZAKKAL VALÓ MEGKÜZDÉSBE.....	23
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	28

Vajdasági Pedagógiai Intézet

Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság

Biztonság az interneten – megelőzés és oktatás

Szerző: Zagorka Marinković, pedagógus

ÚTMUTATÓ PEDAGÓGUSOKNAK ÉS PSZICHOLOGUSOKNAK

A pedagógusoknak és a pszichológusoknak szánt Útmutató a szülőkkel folytatott munkájukat hivatott segíteni, ugyanis az eddigi gyakorlat során az mutatkozott meg, hogy a megkérdezett szülők nagy számban nem tudják felismerni az online erőszak formáit, valamint nem rendelkeznek kellő tudással arról, hogyan tudják gyermekeiket ezekkel szemben megvédeni.

Online erőszaknak azok a helyzetek minősülnek, amikor a gyermek vagy kamasz az internet vagy mobiltelefon útján támadásnak van kitéve másik gyermekkel, kamasszal vagy gyermekcsoporttal szemben.

A digitális erőszak magában foglalja az internet vagy mobiltelefon útján történő üzenetküldés valamennyi formáját. Célja a gyermek, fiatal vagy felnőtt személy megsértése, háborgatása vagy bármilyen megkárosítása, aki nem tudja önmagát megvédeni az ilyen cselekedetekkel szemben.

A Lépések az elektronikai eszközök megfelelő alkalmazása és az online térben történő erőszakmentes kommunikáció felé elnevezésű program négy témakört/műhelyfoglalkozást határoz meg, amelyek a szülői tanács ülései és a szülői értekezletek során fognak kidolgozásra kerülni egy tanítási óra időtartamban, a lehetőségekhez mérten, illetve az iskolai programmal és az éves munkatervvel összhangban kidolgozott beosztás alapján. Javasolt, hogy a szülők választásuk szerint legalább két témakört dolgozzanak fel.

ALAPOK ÉS BEVEZETÉS

Az online erőszak fogalmának meghatározása

A jelen projekt kutatási eredményei értelmében az online erőszak (digitális erőszak) az egyén vagy valamely csoport olyan viselkedési formáját jelöli az elektronikai eszközök (mobiltelefon, számítógép, kamera, játéklatformok és hasonló) használatakor, amely ismétlődő, és amelynek célja valaki megijesztése, feldühítése, megbántása vagy megszegyenítése. A *Lépések az elektronikai eszközök megfelelő alkalmazása és az online térben történő erőszakmentes kommunikáció felé* elnevezésű cselekvési terv és megelőző nevelési-oktatási program folytatásában az iménti fogalom kerül használatra.

A szülőknek szánt oktatási anyag oly módon lett kidolgozva, hogy a szülők megismerkedhessenek az online erőszak fogalmával és formáival, illetve a megtartott műhelyfoglalkozásokat követően fel tudják azokat ismerni.

A digitális erőszak és zaklatás az információs technológiákkal való visszaélés, amely egy másik személy megsértését és méltóságának veszélyeztetését eredményezheti, és amelyet üzenetküldéssel (hazugságok terjesztésével), valamint hamis fényképek e-mailben, SMS-ben, MMS-ben, weboldalon keresztül történő küldésével, illetve csevegéssel, fórumokhoz és közösségi hálózatokhoz való csatlakozással követnek el (<https://cuvamte.gov.rs/шта-је-насиље/дигиталнонасиље/>).

A kutatásról

Az *Online erőszak a vajdasági általános iskolákban a diákok és szülők szemszögéből* elnevezésű kutatás célja a Vajdaság Autonóm Tartomány általános iskoláiba járó diákok és szüleik megkérdezése arról, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkeznek az internetes erőszak vonatkozásában, illetve milyen meglátásuk van az erőszak ezen formájáról, valamint a vele szembeni védelem lehetőségeiről.

Az elvégzett kutatás eredményei szerint a megkérdezett tanulók kétharmad része (76,7%), a szülőknek pedig még ennél is nagyobb hányada (86,6%) bizonytalan az online térben elszenvedett erőszak felmérésének felbecsülésével kapcsolatban.

A diákok tapasztalatai azt mutatják, hogy az online erőszak egyes formái leggyakrabban az ötödik osztályban jelentkeznek, míg a szülők tapasztalatai alapján gyermekeik leginkább a hetedik osztályban esnek áldozatul.

A *Vigyázok rád* elnevezésű platform szerint az online erőszak legelterjedtebb formái a fenyegetés, háborgatás, zsarolás, más személyek személyes adataival és/vagy fényképeivel való visszaélés, hamis profilok készítése és használata, online szexuális zaklatás, gyermekpornográfia, gyűlöletbeszéd, különféle internetes csalások stb.

A digitális erőszak különböző módon nyilvánulhat meg:

- háborgató, sértő vagy fenyegető üzenetek, képek vagy videófelvevételek feltöltése más személy profiljára, illetve ezek küldése SMS, azonnali üzenetküldés, e-mail és csevegés formájában;
- szexuális tartalmú képek, üzenetek és anyagok készítése és megosztása; telefonhívások útján történő zaklatás;
- hamis bemutatkozás, más személyazonosságának használata;
- mások magánadatainak engedély nélküli megosztása, más személyekről való hamis vádak vagy szóbeszéd terjesztése a közösségi hálókön, blogokon stb.;
- jelszóváltoztatás vagy -lopás;
- vírusküldés;
- online beszélgetéseken és internetes fórumokon történő kinevetés, valamint mások fényképeire, a profilokon szereplő üzenetekre, illetve a blogokon tett illetlen hozzászólások;
- semmibe vétel, kirekesztés, gyűlöletkeltés.

A digitális erőszak a fiatalabb nemzedékek körében a legelterjedtebb, de előfordul az is, hogy felnőttek követnek el erőszakot gyermekekkel szemben – bántalmazzák vagy üldözik őket az internet segítségével. Felnőtt emberek (szexuális ragadozók vagy erőszaktevők) bemutatkozhatnak hamisan az interneten, és ily módon beszélgetést kezdeményezhetnek gyermekekkel és fiatalokkal, mindezt szexuális visszaélés céljából. Ilyen esetekben beszélhetünk online szexuális erőszakról, vagy szexuális visszaélésről. A „grooming“ és „sexting“ angol kifejezések olyan tartalmaknak a közösségi hálókön vagy az interneten történő küldését és megosztását jelentik, amelyek explicit szexuális tartalommal bírnak.

Ezúton szeretnénk emlékeztetni az iskola alapvető feladataira: anyagi, funkcionális és nevelési feladat.

- Az anyagi feladat a tudás megszerzésére és a gyakorlatban való sikeres alkalmazásához szükséges készségek és szokások elsajátítására vonatkozik,
- a funkcionális feladat azon alapvető pszichofizikai képességek fejlődésére vonatkozik, amelyek az egyén további fejlődésének alapját képezik,
- a nevelési feladat pedig az embernek, mint emberi lénynek, továbbá élet- és világszemléletének, érzékvilágának, tudatosságának, és valamennyi pozitív személyiségjegyeinek kifejlődésére és megformálódására vonatkozik.

Kiemelnénk az iskola nevelési funkciójának szerepét és jelentőségét, hiszen éppen ez az a szerep, amely az egyénnek a társadalmi közösségben történő szocializációjának az alapját képezi. Lehetővé teszi az egyén identitásformálódását és egy meghatározott társadalmi

berendezkedés értékrendszerének elsajátítását, amely révén az egyén a továbbiak során zavartalanul működhet.

A Lépések az elektronikai eszközök megfelelő alkalmazása és az online térben történő erőszakmentes kommunikáció felé elnevezésű program célja olyan nevelési-oktatási tevékenységek létrehozása, melyek az erőszak megelőzésén alapszanak.

PROGRAMTEVÉKENYSÉGEK:

- A vajdasági iskolák foglalkoztatottjainak tájékoztatása az online erőszakkal (digitális erőszakkal) kapcsolatban elvégzett kutatás eredményeiről.
- Az iskolaigazgatóknak a szülőkkel, tanárokkal és diákokkal folytatott munkájára vonatkozó azon tevékenységi körök meghatározása, amely rendszeresen megvalósul a tanév folyamán.
- A pedagógiai-pszichológiai szolgálatoknak a szülőkkel, tanárokkal és diákokkal folytatott munkájára vonatkozó azon tevékenységi körök meghatározása, amely rendszeresen megvalósul a tanév folyamán.
- Az osztályfőnököknek és a tanároknak a szülőkkel és diákokkal folytatott munkájára vonatkozó azon tevékenységi körök meghatározása, amely rendszeresen megvalósul a tanév folyamán.
- A diákoknak a digitális erőszak megelőzését célzó azon tevékenységi körök meghatározása, amely rendszeresen megvalósul a tanév folyamán.

A DIÁKOK ÉS SZÜLŐK PROGRAMJAINAK EREDMÉNYEI:

- Tudomást szereznek arról, hogy mi is az a kortárs erőszak;
- Ismereteket szereznek a kortárs erőszak fajtáiról;
- Megértik az egyes szerepeket a kortárs rendszeren belül, amelyben erőszak történik;
- Megtanulják a kortárs erőszak megelőzésének stratégiáit;
- Megtanulják a digitális eszközök alkalmazásának hasznos aspektusait;
- Tudomást szereznek arról, hogy mi is az az online erőszak, és melyek a formái;
- Megtudják, hogy mit tehetnek a gyermekek, ha kortárs erőszak áldozatai lesznek;
- Megtudják, hogy milyen módon kerülhetik el a gyermekek a kortárs erőszakot;
- Megtudják, hogy milyen módon kell viselkedni, ha erőszak történt, vagy éppen történik;
- Megtudják, hogyan kell a felnőtteket bevonni;
- Megtudják, hogyan legyünk barátja annak a személynek, aki kortárs erőszakot szenved el; valamint hogyan segítsünk és feleljünk az online erőszakra;
- Megtudják, hogyan kell fellépni az online erőszak ellen;
- Megtudják, hogy mi a kortárs erőszak és a konfliktus közötti különbség;
- Megtudják, hogyan kell felismerni a gyermekek érzelmeit (saját érzelmeinket);
- Megtudják, hogy kell segíteni a gyermekek, ha kortárs konfliktusban találja magát;

- Megtudják, milyen módon beszéljenek arról, hogy a nehéz helyzetekben mire van szüksége a gyermeknek;
- Megtudják, hogyan lehet nyílt kommunikációt fenntartani a gyermekkel;
- Megismerik a gyermekek érzelmeinek szabályozását;
- Megtanulják, hogy mi a szülő szerepe a gyermekek érzelemszabályozásában;
- Megtudják, hogyan kell megtanítani a gyermekeket önmaguk megnyugtatóására;
- Megismerik az érzelemszabályozás azon stratégiáit, amelyeket a gyermekek és szülők együtt gyakorolhatnak;
- Megismerik az online erőszakot elkövető és elszenvedő gyermekek közötti különbségek;
- Megértik, hogy a gyermekek miért nem árulják el az online erőszakkal kapcsolatos dolgokat;
- Megtanulják, hogyan kell fellépni az online erőszak ellen;
- Tudni fogják, hogy hol jelenthetik be, illetve kihez fordulhatnak erőszak elkövetése esetén;
- A szülők tudni fogják, hogyan képviseljék gyermeküket a legmegfelelőbb módon;
- Megismerik a lépéseket a szülők és az iskola együttműködési hálójának létrehozása felé.

MŰHELYFOGLALKOZÁSOK

1. MŰHELYFOGLALKOZÁS: HOGYAN KÜZDJÜNK AZ ONLINE ERŐSZAK, A KONFLIKTUSOK ÉS AZ AGRESSZIÓ ELLEN?

TÉMA: AZ ERŐSZAK FAJTÁI

CÉL: Az online/digitális erőszak fogalmának, mint az erőszak egyre elterjedtebb, ha nem a legmeghatározóbb formájával, és típusainak, valamint ismérveinek bemutatása a szülőknek.

A BEMUTATÁS FOLYAMATA:

- az erőszakos viselkedési formák megkülönböztetése, annak típusai és intenzitása szerint,
- azoknak a szereplőknek a felismerése, akik az erőszakos esetek intenzitásától függően részt vesznek a megoldásban,
- a résztvevők ösztönzése, hogy gondolkodjanak az online/digitális erőszakról, annak fajtáiról és következményeiről.

ANYAG: kártyák – az erőszak fajtái, szinttől/intenzitástól függően

IDŐTARTAM: 45 perc

1. TEVÉKENYSÉG: A mai műhelyfoglalkozás tartalmának ismertetése és rövid tanácskozás. A vezető üdvözlözi a résztvevőket. Megkezd a beszélgetést, az erőszakról kérdezi a résztvevőket – mi minősül erőszaknak, és mi nem, továbbá, melyek az erőszakos viselkedés formái és típusai, és hogyan ismerhetjük fel őket. Szükség szerint rövid tanácskozás.

Időtartam: 10 perc

2. TEVÉKENYSÉG: Csoportmunka – valamennyi csoportnak kártyákat osztanak szét, amelyeken az erőszak típusai és konkrét fajtái szerepelnek, de amelyek nem kerültek csoportosításra az erőszak szintje/intenzitása szerint (valamennyi oszlopot egyenként kivágni, az intenzitás megjelölése nélkül – a csoportok 15 kártyát és 3 táblázatot kapnak, amelyekbe a kártyákat csoportosítaniuk kell; 1. és 2. számú melléklet: Kártyák – az erőszak fajtái, szinttől/intenzitástól függően).

2.1. Valamennyi csoport feladata az, hogy az adott erőszakfajtákat intenzitásuktól függően három szint szerint csoportosítsák, és írják le javaslataikat arra vonatkozóan, hogy kik azok, akiknek be kell kapcsolódnuk és fel kell lépniük az észlelt erőszak valamennyi szintjével szemben. Ezt követően a válaszok rövid tanácskozás útján összehasonlításra kerülnek a mellékletben szereplő táblázattal.

2.2. A tanácskozást segítő kérdések: Nehéz volt-e az erőszakfajtákat intenzitásuk szerint csoportosítani? Véleménye szerint a diákok tisztában vannak-e azzal, hogy melyek azok a viselkedésfajták, amelyek erőszaknak minősülnek? Hát a tanárok, a szülők és a foglalkoztatottak?

Időtartam: 20 perc

3. TEVÉKENYSÉG: A gyermekek körében fennálló online/digitális erőszakról és agresszióról folytatott tanácskozás.

3.1. Mit gondol a különböző szinteken megjelenő digitális erőszak példáiról? Van-e hozzáfűznivalója? Az Ön tapasztalatai szerint a szintek megfelelő módon kerültek-e meghatározásra?

Időtartam: 15 perc

3.2. Javaslatok a SZÜLŐK számára

- Töltsön időt a gyermekkel – digitális eszközökön/interneten folytasson gyermekével közös tevékenységeket.
- Folyamatosan dolgozzon úgy a saját, mint a gyermeke digitális készségeinek fejlesztésén.
- Határozzon meg világos szabályokat és időkorlátokat a digitális eszközök használatára vonatkozóan. Tartsa magát ezekhez következetesen!
- Ismerkedjen meg az interneten lévő lehetséges kockázatokkal. Ismertesse meg gyermekét azzal, hogy melyek az internettel kapcsolatos jó és rossz dolgok (meg fogja érteni, ha megfelelő módon magyarázza el neki).
- Gondoskodjon arról, hogy gyermeke ne osszon meg semmilyen személyes adatot az interneten keresztül. Ön se ossza meg az ő személyes adatait nyilvánosan!
- Tartsa tiszteletben az internetes platformok és szolgáltatások használatára vonatkozó korhatár-besorolási előírásokat.
- Válasszon a gyermek életkorának megfelelő digitális tartalmakat, alkalmazásokat, videójátékokat (pl. gyermekeknek szánt internetes keresők).
- Figyelje gyermeke viselkedésbeli változásait, amelyek azt jelezhetik, hogy ki van téve valamely online térben fenyegető kockázatnak.
- Alakítson ki gyermekével kölcsönös bizalmi viszonyt, bátorítsa őt arra, hogy forduljon Önhöz valamennyi esetben, amikor az interneten valami megijeszti, felzaklatja vagy aggodalmat vált ki benne...
- Az internet használata során alkalmazzon szülői felügyeletet, magánszféra-védelmi beállításokat és a gyermek védelmét szolgáló egyéb technikai intézkedéseket.

4. TEVÉKENYSÉG: Házi feladat

- Brossúra szülőknek – Ismerje meg az internet veszélyeit és lehetőségeit (<https://digitalni-vodic.ucpd.rs/resursi/>)
- Kézikönyv szülőknek: Mi volt ma az iskolában (2011)

1. és 2. számú melléklet – Kártyák – az erőszak fajtái, szinttől/intenzitástól függően

(Átvételre és módosításra került az alábbiból: *Kézikönyv a gyermekeknek és diákoknak az oktatási-nevelési intézményekben elkövetett erőszakkal, bántalmazással és elhanyagolással szembeni védelme külön szabványának alkalmazásához, Szerb Köztársaság, Oktatási Minisztérium, 2009. év*)

VISELKEDÉSFORMÁK – 1. SZINT (LEGALACSONYABB INTENZITÁS)

VÁLASZOLJON: Ki vesz részt az eset megoldásában?

FIZIKAI ERŐSZAK	ÉRZELMI-PSZICHOLÓGIAI BÁNTALMAZÁS	ISKOLAI (SZOCIÁLIS) ERŐSZAK	SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁSOK ÉS VISSZAÉLÉSEK	AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁVAL RÉVÉN ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSI ERŐSZAK

VISELKEDÉSFORMÁK – 2. SZINT (KÖZEPES INTENZITÁS)

VÁLASZOLJON: Ki vesz részt az eset megoldásában?

FIZIKAI ERŐSZAK	ÉRZELMI-PSZICHOLÓGIAI BÁNTALMAZÁS	ISKOLAI (SZOCIÁLIS) ERŐSZAK	SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁSOK ÉS VISSZAÉLÉSEK	AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁVAL RÉVÉN ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSI ERŐSZAK

VISELKEDÉSFORMÁK – 3. SZINT (LEGMAGASABB INTENZITÁS)

VÁLASZOLJON: Ki vesz részt az eset megoldásában?

FIZIKAI ERŐSZAK	ÉRZELMI-PSZICHOLÓGIAI BÁNTALMAZÁS	ISKOLAI (SZOCIÁLIS) ERŐSZAK	SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁSOK ÉS VISSZAÉLÉSEK	AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁVAL RÉVÉN ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSI ERŐSZAK

Kártyák – első szint

Vágyon ki öt kártyát, amelyeken az erőszak valamennyi fajtájának egyes típusai szerepelnek

Az **első szinten** az intézkedéseket rendszerint az osztályfőnök, tanár, illetve óvodapedagógus önállóan, a szülőkkel együttműködve foganatosítja, az óvodai csoporttal, osztályközösséggel, diákcsoporttal és egyénekkkel való fokozott nevelőmunka formájában. Kivételesen, ha az erőszakos viselkedés megismétlődik, ha a nevelőmunka eredménytelen volt, ha a következmények súlyosabbak, illetve, ha az erőszak csoport részéről kerül elkövetésre egyénnel szemben, vagy azonos gyermek/diák újbóli, az első szinthez tartozó erőszakot és bántalmazást szenved el, az intézmény a második, illetve harmadik szinthez tartozó intézkedésekkel avatkozik közbe.

FIZIKAI ERŐSZAK	ÉRZELMI-PSZICHOLÓGIAI BÁNTALMAZÁS	ISKOLAI (SZOCIÁLIS) ERŐSZAK	SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁSOK ÉS VISSZAÉLÉSEK	AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁVAL RÉVÉN ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSI ERŐSZAK
barack adása fejre, lökdösés, csípés, karmolás, dobálózás, csupálás, harapás, gáncsolás, rugdalózás, bepiszkolás, dolgok tönkretévése..	kinevetés, lenézés, kibeszélés, sértegetés, csúfolódás, csúnya nevekkel való illetés, káromkodás, címkéssel való ellátás, utánzás, „kihívás”...	megjegyzések tevése, (ki)csúfolás, semmibe vétel, csoportból való kirekesztés vagy előnyben való részesítés társadalmi státusz, nemzetiség, illetve vallási hovatartozás alapján, erőszakos fegyelmezés, pletyka terjesztése...	megjegyzések tevése, káromkodás, hízelgő megjegyzések, híresztelések, címkéssel való ellátás, szexuális érintkezés, gesztikuláció...	zaklató hívogatás, háborgató üzenetek küldése SMS, MMS, vagy weboldal útján...

Kártyák – második szint

Vágjon ki öt kártyát, amelyeken az erőszak valamennyi fajtájának egyes típusai szerepelnek.

A **második szinten** az intézkedéseket rendszerint az osztályfőnök, vagy óvodapedagógus a pedagógussal, pszichológussal, védelmi csoporttal és az igazgatóval együttműködésve foganatosítja, valamint a szülők kötelező részvételével a fokozott nevelőmunka tekintetében. Ha a fokozott nevelőmunka nem hatékony, az igazgató a törvénnyel összhangban nevelési eljárást indít meg és nevelőintézkedést eszközöl.

FIZIKAI ERŐSZAK	ÉRZELMI-PSZICHOLÓGIAI BÁNTALMAZÁS	ISKOLAI (SZOCIÁLIS) ERŐSZAK	SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁS OK ÉS VISSZAÉLÉSEK	AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁVAL RÉVÉN ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSI ERŐSZAK
pofozás, ütés, taposás, ruhaszaggyatás, rugdalózás, bezárás, köpködés, vagyontárgyak elvétele és tönkretéveése, szék kihúzása, fülhúzgálás, hajcsupálás...	zsarolás, fenyegetés, igazságtalan büntetés, kommunikáció megtiltása, kirekesztés, elutasítás, manipulálás...	pletykálás, semmibevétel, kirekesztés, el nem fogadás, manipulálás, kihasználás, nacionalizmus ...	szexuális érintkezés, pornográf anyagok mutogatása, intim testrészek mutogatása, vetkőztetés...	hirdetések, klippek, blogok, fórumokkal és csevegésekkel való visszaélés, egyénekről kamerafelvételek készítése azok jóváhagyása nélkül, erőszakos jelenetek rögzítése kamerával, videófelvételek és képek megosztása...

Kártyák – harmadik szint

Vágjon ki öt kártyát, amelyeken az erőszak valamennyi fajtájának egyes típusai szerepelnek.

A **harmadik szinten** az intézkedéseket az igazgató foganatosítja a védelmi csoporttal együtt, a szülők és az illetékes intézmények (szociális központ, egészségügyi intézmény, rendőrség és más intézmények) kötelező bevonásával. Ha a szülő részvétele nem szolgálja a gyermek legfőbb érdekét, azaz kárt okozhat neki, biztonságát veszélyeztetheti vagy zavarja az intézményben való eljárást, az igazgató értesíti a szociális központot, illetve a rendőrséget. Ezen a szinten kötelező a diákkal való intenzív nevelőmunka, valamint a nevelési-fegyelmi eljárás megindítása és a nevelőintézkedés kiszabása, a törvénnyel összhangban. Ha a diákkal történő munka során más intézmény is bevonásra kerül, az iskola az említett intézménnyel együttműködik, tevékenységeiket pedig kölcsönösen összehangolják.

FIZIKAI ERŐSZAK	ÉRZELMI-PSZICHOLÓGIAI Bántalmazás	ISKOLAI (SZOCIÁLIS) ERŐSZAK	SZEXUÁLIS Bántalmazások és VISSZAÉLÉSEK	AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁVAL RÉVÉN ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSI ERŐSZAK
verekedés, fojtogatás, dobálás, égési sérülések okozása, étel és alvás megvonása, alacsony hőmérsékletnek való kitevés, fegyverrel való támadás...	megfélemlítés, zsarolás, védőpénz szedése, mozgásszabadság korlátozása, rákényszerítés pszichoaktív szerek használatára, szektákba való csatlakoztatás, elhanyagolás...	fenyegetés, elkülönítés, elutasítás, csoport részéről történő terror egyén/csoport felett, diszkrimináció, zárt csoportokba (klánokba) való szerveződés, nacionalizmus, rasszizmus...	felöltt részéről történő elcsábítás/megtévesztés, kerítőség, beosztással való visszaélés, szexuális cselekményre való rákényszerítés vagy annak kikényszerítése, illetve erőszakos szexuális cselekmény, erőszakolás, vérfertőzés...	erőszakos jelenetekről való felvételkészítés, videófelvelelek és képek megosztása, gyermekpornográfia...

2. MŰHELYFOGLALKOZÁS: SEGÍTSÉN GYERMEKÉNEK, HOGY KÖNNYEBEN BIRKÓZHASSON MEG A KORTÁRS KONFLIKTUSOKKAL

TÉMA: A BIZTONSÁGOS ÉS OKOS INTERNETHASZNÁLATRA VONATKOZÓ CSALÁDI SZABÁLYOK

CÉLOK:

- A biztonságos internethasználat tudatosságának növelése.
- Rámutatás arra, hogy a magánszféra megsértésére is erőszak.

EREDMÉNYEK: A műhelyfoglalkozást követően a szülők:

- Aktívan közreműködhetnek a gyermek digitális készülék- és internethasználatában.
- Képesek lesznek, hogy gyermekükkel együtt fogalmazzák meg a biztonságos és okos internethasználatra vonatkozó családi szabályokat.
- Felmérhetik a képzésből származó személyes előnyeiket és azokat a digitális készségeket, amelyeket fejleszteniük kell ahhoz, hogy az internetet biztonságosabb környezetté tegyék gyermekük számára.

IDŐTARTAM: 45 perc

1. TEVÉKENYSÉG: A műhelyfoglalkozás tartalmának ismertetése és rövid tanácskozás (az eddigi tapasztalatok). A vezető üdvözli a résztvevőket. Megkérdezi őket, hogy az eddigiek során alkalmazták-e valamely technikai védelmi intézkedést, és mik a tapasztalataik? Megtanultak vagy felfedeztek-e valami újat, amit megosztanának a csoporttal? Ütköztek-e nehézségekbe, amelyeken sikerült/nem sikerült önállóan felülkerekedni?

Időtartam: 5 perc

2. TEVÉKENYSÉG: A biztonságos és okos internethasználatra vonatkozó családi szabályok – csoportmunka és tanácskozás.

2.1. A résztvevők feladata: csoportokban fogalmazzák meg azokat a családi szabályokat, amelyek segíteni fogják a szülőket a megfelelő határok felállításában (az élet minden szegmensében fontos, de legfőképp, ha a gyermek digitális eszközhasználatáról van szó), és amelyek hozzájárulnak a digitális eszközök egészségesebb használatához a család valamennyi tagja, de leginkább a gyermekek esetében. Valamennyi csoport ragasszon a pannóra ragasztócímkéket, amelyeken a szabályok szerepelnek.

A szabályokat az alábbi kérdések nyomán fogalmazzák meg (a csoportmunkához nyomtassák ki a szabályokat):

1. Hol (mely helyeken) nem kellene engedélyezni a gyermekeknek a digitális eszközök használatát?
2. Mikor (mely időszakban) nem kellene engedélyezni a gyermekeknek a digitális eszközök használatát?
3. Mely helyzetekben nem kellene engedélyezni a gyermekeknek a digitális eszközhasználatot?
4. Milyen módon teremthetik meg a szülők az egyensúlyt a digitális eszközzel/interneten töltött idő és az ezek nélkül töltött idő között? Mely tevékenységek (a digitális eszközök használata nélkül) hasznosak és serkentőek az ebbe a korcsoportba tartozó gyermekek számára?
5. Mely tevékenységek esetében kellene engedélyezni a digitális eszközhasználatot a gyermekek számára?
6. Mit jelent udvariasnak és illedelmesnek lenni a digitális eszközök használata során?
7. Mit jelent a digitális eszközök biztonságos használata?

Időtartam: 15 perc

3. TEVÉKENYSÉG: Tíz tanács a szülők számára – csoportmunka, véleménycsere.

3.1. Valamennyi csoport megkapja az 1. számú mellékletet: Tíz tanács a szülők számára a digitális technológia használatára vonatkozóan, A4-es méretű papírlapon kinyomtatva.

A csoportoknak az a feladata, hogy figyelmesen olvassák el a biztonságos és okos technológiahasználatra vonatkozó tanácsokat, és mindenki egyenként saját maga számára állítsa őket fontossági sorrendbe (az egyes számot írja az a tanács elé, amelyet a legfontosabbnak tart, és így tovább egészen a tízes számig, amely az a tanács elé kerül, amely véleménye szerint a legkevésbé fontos). Elsőként kis csoportokban cserélnek véleményt. Valamennyi csoportnak egyet kellene értenie a lista kezdetén szereplő legalább 3 tanács (legfontosabbak) és az alján szereplő legalább 3 tanács (legkevésbé fontosak) vonatkozásában.

3.2. A csoport képviselői a plénumon jelentést tesznek arról, miként rendszerezték a tanácsokat, egyetértés volt-e a csoporton belül stb. Amennyiben nézetkülönbség van, az mivel kapcsolatban áll fenn?... A vezető a tanácsokat (csak a címetek) előzetesen felírta a flipchart táblára, most pedig felírja a résztvevők által elhangzottakat (a tanácsok melletti sorszámokat).

Időtartam: 20 perc

4. TEVÉKENYSÉG: Házi feladat

Rajzfilmek nézése a gyermekekkel, és beszélgetés velük a következőkről: az interneten való helyes viselkedés, valamint az internethasználatra vonatkozó szülők és gyermekek közötti együttműködés

Időtartam: 5 perc

- <https://digitalni-vodic.ucpd.rs/crtani-filmovi/>
- Útmutató szülőknek – Fékezzük meg a digitális erőszakot

1. MELLÉKLET

TÍZ TANÁCS SZÜLŐK SZÁMÁRA A DIGITÁLIS TECHNOLOGIA HASZNÁLATÁVAL KAPCSOLATBAN

1. HASZNÁLJA A KOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLOGIÁKAT – Lépjen kapcsolatba és beszélgessen a rokonsággal videóchat formájában. Ha úton van, gyermekének lefekvés előtt olvasson mesét telefonon vagy tableten keresztül. Gyermekével együtt küldjön e-maileket azoknak a rokonoknak és barátoknak, akikkel ritkán találkoznak (pl. a külföldön élőknél).
2. HASZNÁLJA KI POZITÍV ESZKÖZKÉNT A TECHNOLOGIÁT – Okostelefonjával vagy tabletjével készítsen videófelvételt szórakoztató helyzetekről vagy fontos eseményekről, és készítsenek közösen slideshow-t valamely digitális eszköz segítségével. Nézzon gyermekével olyan dolgokat, amelyek érdeklik őt (pl. rövid videót vulkánkitörésről, vagy útmutatót hogyan kell valamit megcsinálni). Számolják ki számológép segítségével, hogy mennyi pénz szükséges néhány játékszer megvásárlásához. Használjanak nagyításra szolgáló alkalmazásokat, és figyeljék meg velük a természetben lévő apró részleteket. Hallgassanak gyermekdalokat okostelefonon. Használjanak online szótárt és keressék meg az ismeretlen vagy idegen szavak jelentését.
3. VEGYEN RÉSZT AKTÍVAN... Tanúsítson ellenállást annak a csábításnak, hogy a technológiát „bébiszitterként” használja. Ahelyett használja azt a gyermekével való kapcsolatteremtés módszereként. Látogassanak meg gyermekeknek szánt weboldalakat, internetes keresőket, digitális könyvtárakat... Hallgassanak vagy olvassanak együtt digitális könyveket és beszélgessen gyermekével arról, hogy mit olvastak/hallgattak, kérje őt, hogy hasonlítsa össze a mesében szereplőket az életében jelenlévő személyekkel, találjanak ki a meséknek más befejezést... Játsszanak együtt videójátékokat, kérdezze meg gyermekét, hogy kik a kedvencei és miért. Nézzenek együtt tudományos videófelveteleket. Végezzenek együtt kísérleteket az interneten található útmutatók szerint.
4. GONDOSKODJON GYERMEKE NAPI SZINTŰ JÁTÉKOS TAPASZTALATSZERZÉSÉRŐL – Mielőtt gyermekének tabletet vagy más digitális eszközt vásárol, győződjön meg arról, hogy élvezzi azokat a játékokat, amelyek nem foglalnak magukban digitális eszközöket, mint pl. kockákkal való építés, vagy egyéb kreatív építő játékok, művészi alkotások létrehozása, képeskönyvek és könyvek olvasása, dráma- és táblajátékok. Ne felejtse el, hogy a kortársakkal való játékos tanulás (parkban, játszótéren, játszóházakban stb.) a gyermekkori tanulás legfőbb formája, valamint a nem strukturált (szabad) játék a gyermek intellektuális, érzelmi, szociális és fizikai fejlődésének egyik legfontosabb hajtóereje.
5. HÚZZA MEG A HATÁROKAT ÉS TARTSA MAGÁT AZOKHOZ – Ahogyan az előző nemzedékek határokat húztak a tévénézés vonatkozásában, úgy a mai szülők

megszabják, hogy gyermekük mennyi időt tölthet képernyő előtt (televízió, számítógép, tablet vagy mobiltelefon), valamint azt, hogy milyen módon és milyen tartalmak, kontextus vonatkozásában használhatják azt. Mennyi időt naponta? Mikor? Vajon akkor, amikor Önnek összpontosítást igénylő időre (pl. számlafizetéshez) van szüksége? Vagy amikor gyermekét leköti valamely kreatív tevékenység? Húzza meg a családon belüli technológiahasználat határait, és legyen következetes.

6. **TEKINTSEN BÍRÁLÓAN GYERMEKE JÓLÉTÉRE** – Fordítson figyelmet a digitális tartalmak értékelésére (pl. videójátékok PEGI jelölése), de jegyezze meg, hogy azok, akik ezen értékeléseket végzik, nem rendelkeznek a gyermek sajátos szükségleteire és az érdeklődésére vonatkozó ismeretekkel! Ha a képernyő előtti időtöltés mellett dönt, tekintse át, hogy mit nézett gyermeke és nézzék azt együtt azon célból, hogy segítsen neki a látottak megértésében. Fontolja meg a választott alkalmazások hasznosságát – interaktívak-e, valamint ösztönzik-e az alkotókészséget, az innovativitást és a problémamegoldó készséget? Használja az alkalmazásokat gyermekével együtt, annak érdekében, hogy jó döntést hozhasson. Válasszon tudatosan.
7. **NE ENGEDJE, HOGY A TECHNOLÓGIA A KÖZÖS TEVÉKENYSÉGEK ÚTJÁBA ÁLLJON** – A családi étkezések nagyszerű alkalmak a beszélgetésekre, a napi történések megosztására és a bensőségesség megteremtésére. Az autóvezetés kiváló időt biztosít a beszélgetésekhez, énekléshez és játékokhoz, olyan mértékben, amíg azok nem zavarják a gépkocsivezetőt. Az étkezések közös elkészítése amellelt, hogy pozitív hatással bírnak a kapcsolatok minőségére, gyermekének lehetőséget nyújtanak a matematika aktív használatára és nyelvi képességei fejlesztésére. Gondolja meg, a technológia vagy a családi együttlétek alkalmával eltöltött értékes idő a fontosabb?
8. **LEGYEN AZ EGÉSZSÉGES VISELKEDÉS MINTAKÉPE** – Folytat-e hosszú telefonbeszélgetéseket napi rendszerességgel, esetleg esténként nézi-e órák hosszát a televíziót, illetve filmeket? Be van-e kapcsolva a televízió a háttérben, olyankor is, amikor azt senki nem nézi? Mobiltelefonját az asztalon tartja-e ebéd közben? Játsszik-e online játékokat késő estig? Gondolkodjon el arról, hogy milyen mintaképül szolgál gyermeke számára a technológiahasználat vonatkozásában. A gyermekek sokkal többet tanulnak a felnőttek viselkedésének megfigyelése által, mint közvetlen tanítással (megmondja nekik, hogy mit kell tenniük).
9. **A NEMET MONDÁS RENDBEN VAN** – Mérje fel, hogy mi a legjobb családja számára, és jegyezze meg: a technológiai cégek felhasználóként tekintek Önre és hirdetik magukat, ezért legyen okos. Legyen megfontolt azon döntésével kapcsolatban, hogy beépíti-e a technológiát gyermeke mindennapjaiba, és milyen módon teszi azt meg?
10. **LEGYEN OKOS, LEGYEN BIZTONSÁGBAN** – Szenteljen figyelmet a magánbeállításoknak azokon a digitális eszközökön, amelyeket a gyermek használ. Tartsa tiszteletben az alsó korhatárra vonatkozó szabályokat a gyermekekről készített fényképek használata és nyilvános közzététele (megosztása) során. Ossa meg a barátokkal és a családdal a gyermekekre vonatkozó információknak a közösségi médiában történő közzétételére vonatkozó Ön által meghatározott szabályokat. Gondoskodjon arról,

hogy az óvodában vagy iskolában kérjék az Ön jóváhagyását mielőtt gyermekéről a közösségi hálón vagy weboldalon fényképet osztanak meg.

3. MŰHELYFOGLALKOZÁS: SEGÍTSÉG GYERMEKEKNEK AZ ÉRZELMEIKKEL VALÓ MEGBÍRKÓZÁSBAN

TÉMA: AZ ERŐSZAKOS MAGATARTÁSRÓL ÉS DÜHRŐL VALÓ ÖNTUDAT

CÉL: Az erőszakra adott egyéni és csoportos válaszmódokkal való megismerkedés.

EREDMÉNYEK:

- Önmagunk erőszakos magatartásának tudatosítása.
- A résztvevők felismerik önmagukon, hogy mikor és hogyan válnak mérgessé, mi jelenti számukra a haragot kiváltó okot.

A BEMUTATÁS FOLYAMATA:

- gyermekeknél az erőszakos magatartás által kiváltott düh felismerése
- miről „árulkodik“ a düh, és hogyan eshetnek a gyerekek könnyen saját haragjuk csapdájába
- a gyermekeknek az erőszakos helyzetekben való részvételük mértékének felismerése

ANYAG: Tábla és kréták (vagy filctollak és írásra szolgáló nagy méretű papírok, öntapadós matricák).

IDŐTARTAM: 45 perc

1. TEVÉKENYSÉG: A vezető üdvözlöli a szülőket, és arra kéri őket, hogy gondolkozzanak el azon, vajon a gyermekek képesek-e csökkenteni saját dühüket – mint válaszreakciót?

1.1. Elmesélhet nekik egy példát:

„A cserkészek táborozni mentek. Péter néhány társával a sátort állította. Rosszul ment nekik, ugyanis ez egy új típusú sátor volt, amelyet soha nem láttak korábban. Amikor csaknem minden elkészült, András arra járva egy sátorcöveket véletlenül kimozdított, és a sátor összedőlt. Péter nagyon feldühödött, kiabált Andrásra, szidalmazta őt, sőt még a kezét is meglendítette, hogy megüsse őt.” Egy másik, az iskolai környezetből vett példát is megemlíthet: nézeteltérés más barátnőjének való udvarlásból adódóan, vagy fecsegés arról, hogy András mondott valamit Péterre, amit valójában nem mondott...

1.2. A vezető megkérdezi a résztvevőket: „Mit gondolnak, hogyan tudna András Péternek az ilyen módon való viselkedésére válaszolni?” Rövid tanácskozás. A szülők, mindenki saját magának, ragasztócímkére feljegyzik azokat az érzelmeket, amelyeket ilyen helyzetek a

gyermeknél kiválhatnak. A vezető felragasztja őket a táblára és tanácskozást folytat. Használja őket a következő tevékenységhez.

Időtartam: 10 perc

2. TEVÉKENYSÉG: A vezető bevezeti a szülőket a problémába, és bemutatja a táblán szereplő sémát.

2.1. Egy kis elmélet: A vezető elmondja, hogy a düh általában akkor jelentkezik más személyek iránt, amikor valaki valamit tett/mondott vagy pedig nem tett/mondott, ami bennünket megbántott, veszélyeztetett, igazságtalanságot okozott, és mint ilyen a düh az esetleges kárra adott válaszreakcióként jelentkezik. A harag a valós veszélyre olykor megfelelő válasz lehet, amely lehetővé teszi számunkra, hogy védekezzünk, amikor támadás ér bennünket, azonban a düh olykor a kontrollvesztettség állapotához is vezethet és destruktív viselkedésformákra sarkallhat. Mégis, különböző személyek azonos helyzetekben eltérő érzelmekkel rendelkeznek. A kérdés az, hogy miért van ez így? Az egyik válasz az, hogy az egyes érzelmek attól függően jelentkeznek, hogy miként értelmezzük egy adott helyzetet. A séma a következő:

Történet (helyzet) → A helyzet általunk történő értelmezése → Érzelmi válaszok

Ha egy helyzet értelmezéséhez a megtámadottság (biztonságunk, vagy éppen önbecsülésünk, illetve a mások részéről való tisztelet...) érzése társul, a düh gyakran jelentkezik válaszreakcióként. Azonban ez nem jelent mindig valós veszélyt, csupán mi éljük meg így módon mások viselkedését.

Időtartam: 10 perc

3. TEVÉKENYSÉG:

Példák a digitális erőszakra, a válaszreakciókra és az érzelmekre

3.1. A szülőknél ragasztócímkék szétosztása, amelyekre fel kell írniuk egy-egy mondatot, amit hallottak/olvastak, és amely a digitális erőszak példáját jelentette számukra. Ez lehet a digitális erőszakhoz fűződő valamely cselekmény rövid leírása is – valami, amit személyesen éltek át, vagy olyasmi, ami mással, vagy gyermekükkel történt.

3.2. Amikor a szülők befejezik, a ragasztócímkéket a pannóra ragasztják. A vezető, rövid áttekintést követően, kiválaszt néhány mondatot vagy leírást, felolvassa őket, majd az alábbi kérdéseket teszi fel:

- Mit gondolnak, milyen gyakran láthatunk ilyen helyzeteket?

- Hogyan érzi magát az a személy, akivel így beszélnek és/vagy viselkednek? (a résztvevőket arra sarkallni, hogy soroljanak fel valamennyi érzelmet – szégyenérzet, csalódottság, düh... Bármit, ami eszükbe jut...)
- Mit gondolnak, vajon miért cselekszik így az a személy, aki ezt írta/tette?
- Vajon jelentenünk kell-e, illetve el kell-e mondanunk valakinek, ha hasonló dolog történik velünk, vagy tudomásunk van arról, hogy hozzátartozónk élt át hasonlót?
- Kinek kell jelentkeznünk?

Végezetül vonjunk le egy rövid következtetést az online/digitális erőszak felismerésének és az arra adott válaszreakció szükségességéről.

Időtartam: 25 perc

4. TEVÉKENYSÉG: Házi feladat

A gyermekekkel a következő reklámfilmecske megtekintése és beszélgetés róla: Az online térben való helyes magatartás és a düh megfékezése.

- ▶ Útmutató szülőknek – *Válaszd meg szavaidat, fékezd meg a gyűlöletet* (Telenor, UNICEF, a Szerb Köztársaság Oktatási Minisztériuma)
- ▶ *Válaszd meg szavaidat, fékezd meg a gyűlöletet* – reklámklipp – kitűnő az 5. és 6. osztályos diákok számára

FORRÁSOK:

- Az Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium SOS-telefonszáma – **0800-200 201** (az erőszak bejelentésére szolgáló telefonszám)
- Nemzeti gyermekvonal – **0800 123456 / 0800 116111**
- www.kliknibezbedno.rs
- *Online őrjárat* – www.netpatrola.rs
- Körzeti Rendőrkapitányság Segélyszolgálat
- Belgrádi Főügyészség, Csúcstechnológiai Bűnözés Elleni Osztály
- A Szerb Köztársaság Belügyminisztériuma, Csúcstechnológiai Bűnözés Elleni Osztály – írásos formában, vagy személyesen a Hivatal helyiségeiben, illetve e-mail formájában az alábbi címen: childprotection@mup.gov.rs

4. MŰHELYFOGLALKOZÁS: SEGÍTSÉG GYERMEKEKNEK AZ ONLINE TÉRBEN TÖRTÉNŐ KORTÁRS ERŐSZAKKAL VALÓ MEGKÜZDÉSSEN

TÉMA: ERŐSZAK – FOGALOM, TÍPUSOK ÉS AZ ERŐSZAKOS CSELEKEDETEK RÉSZTVEVŐI

CÉLOK:

- Megismerkedés az erőszak fogalmával és típusaival.
- Az erőszakot befolyásoló tényezők megértése.
- Az erőszakos helyzet résztvevőire történő rámutatás - az erőszakot elkövető, az elszenvedő és a megfigyelő félre, továbbá a konfliktusok széleskörű szemlélete és azok átfogóbb megértése.

EREDMÉNYEK:

- A kortárs erőszak, mint jelenség összetettségének tudatosítása.
- A konfliktuskezelés és konfliktus-átalakítás folyamatában szükséges készségek felismerése és fejlesztése.
- Az erőszakos helyzetekben résztvevők sajátosságainak megismerése.

ANYAG: Tábla, A4-es formátumú papír, filctollak, cellux ragasztó, olló, kréta.

IDŐTARTAM: 45 perc

1. TEVÉKENYSÉG: A vezető üdvözli a szülőket, és bemutatja nekik az ismerkedős játékot, amelyet játszani fognak.

1.1. Játék – HISZED VAGY SEM

A résztvevők a nevükön túl megosztanak önmagukról három dolgot, amelyek közül az egyik hamis. A többiek találgatnak, hogy mi igaz és mi nem a bemutatkozó résztvevőről.

Időtartam: 10 perc

2. TEVÉKENYSÉG: A vezető bevezeti a szülőket azokba a fogalmakba, amelyeket megpróbálnak meghatározni, elsőként önállóan, majd pedig tanácskozás révén csoportosan.

2.1. MI AZ ERŐSZAK? A KONFLIKTUS SZÓRA ADOTT ASSZOCIÁCIÓK

Elképzelések sokasága az erőszak témakörére vonatkozóan. Felszólítani a szülőket, hogy mondjanak asszociációkat az erőszakkal kapcsolatban (érzelmeket, tulajdonságokat, cselekményeket), és sorolják fel mindazt, ami a „konfliktus“ szó hallatán először eszükbe jut. A

vezető leírja az asszociációkat. Az asszociációk áttekintését követően a vezető alkalmat nyújt a résztvevők számára, hogy megjegyzést fűzzenek saját asszociációjukhoz, illetve kérdést tegyenek fel a másokéval kapcsolatban.

Felhasználva néhány általuk adott választ, valamint további elemek hozzáadásával, és a konfliktusról és annak békés úton történő rendezése feltételeiről szóló publikáció (a műhelyfoglalkozás mellékletében) nyomán, a résztvevőkkel ismerteti a konfliktus fogalmát.

2.2. A résztvevőket négy csoportra osztani. Valamennyi csoportnak a felsorolt asszociációk (hozzáadható néhány szó és fogalom) alapján adnia kell az ERŐSZAK és KONFLIKTUS fogalmakra vonatkozóan valamilyen meghatározást, amit akkor adnának, ha olyannak kellene elmagyarázni, aki még soha nem hallott erről a fogalomról (pl. földönkívülieknek...).

2.3. A plénumon a csoportok megosztják az általuk megfogalmazott definíciót. Tanácskozás következik:

- Hogyan működött a csoportokban zajló munka?
- Volt-e nézeteltérés? Ha igen, mivel kapcsolatban?
- Meglepő volt-e valaki álláspontja, vagy készített-e gondolkodásra?
- Elmulasztottunk-e az erőszakról valami fontosat elmondani? Ki az, aki az erőszakot elköveti, és ki az, aki elszenved?
- Van-e valamilyen más szerepet betöltő résztvevő?
- Miért viselkednek az adott módon, illetve miért pont ilyen módon reagálnak az adott helyzetben?
- Mit lehet másként tenni?

Valamennyi csoport bemutatja a példát, amelyen dolgozott és a levont következtetéseket. A vezető alkalmat nyújt a résztvevőknek kérdésekre és azok megvitatására.

Időtartam: 25 perc

3. TEVÉKENYSÉG: A vezető ismerteti az erőszaknak az *Erőszakmentes iskola* elnevezésű programban adott meghatározását. Megnevezi az erőszak hat típusát: fizikai, verbális, érzelmi-pszichológiai, iskolai (szociális), digitális és szexuális.

3.1. EMBERCSOMÓ – közös játék. A vezető útmutatót ad és ismerteti a játék lényegét.

Valamennyi résztvevő körbe áll, és becsukott szemmel, előre nyújtott karokkal megindul a kör középpontja felé. Valamennyi résztvevőnek mindkét kezével meg kell fognia valaki kezét (nem feltétlenül ugyanazon személynek), miközben szemét csukva tartja. Amikor mindenki megfogta valaki kezét (tenyerét, s nem könyökét/alkarját...), a vezető felszólítja a résztvevőket, hogy nyissák ki szemüket. Ekkor a „csomót“ ki kell oldani, azaz a résztvevőknek ki kell magukat bogni oly módon, hogy közben nem engedik el egymás kezét.

Időtartam: 10 perc

4. TEVÉKENYSÉG: Házi feladat

A gyerekekkel a *Mondj NEMET* című film megtekintése és beszélgetés róla.

- *Link* – <https://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/03/Vodic-za-primenu-revidiranih-indikatora-za-potencijalne-zrtve-trgovine-ljudima-1.pdf>
- www.netpatrola.rs
- *Online őrjárat* – Az *Online őrjárat* küldetése: az online térben történő gyermekvédelem, valamint az interneten lévő káros tartalmak eltávolítása
- *Gyermekbiztonság az interneten* – *Útmutató gyerekeknek*, Kreatív Központ

MELLÉKLET A MŰHELYFOGLALKOZÁSOKHOZ

Az emberiség fennállása óta erőszak is létezik, beleértve a kortársak közötti erőszakot is. Az erőszak azokra a cselekményekre és magatartásra vonatkozik, amelyek célja, hogy valakit szándékosan megalázzunk, megsértsünk, megszegyenítsünk, megijesszünk vagy megbántunk.

Általában az erőszakos magatartás és bántalmazás néhány típusa kerül felsorolásra, éspedig:

- Verbális – sértő nevekkel való illetés, gúnyolódás, lekicsinylés...
- Fizikai – verekedés, lökdösés, mások dolgainak az elvétele és tönkretéve...
- Szociális – kibeszélés, mellőzés, semmibe vétel, hazugságok és mendemondák terjesztése...
- Érzelmi-pszichológiai – fenyegető tekintet, grimaszok, kinevetés, leselkedés, zsarolás...
- Szexuális – a fizikai kontaktus különböző szintjei (simogatás, érintkezés, ölelések, szexuális cselekedetre való kényszerítés...), amely az egyik fél számára nem kívánatos, vagy pedig az életkornak nem megfelelő.
- **Digitális erőszak – fenyegető üzenetek, sértegetés, mendemondák terjesztése, zsarolás, hamis személyazonosság, személyek manipulálása, amelyet egy, vagy több személlyel szemben követnek el csúcstechnológiát (mobiltelefon, internet) alkalmazva.**

PÉLDÁK AZ EGYES KOCKÁZATOKRA:

- **A profilok könnyű elérhetősége**, vagyis az ún. „nyílt” profilok, amely tartalma mindenki számára látható, függetlenül attól, hogy ismerősök-e, vagy sem a profil tulajdonosával.
- **Ismerősök „halmazása”**, ahogyan azoké, akiket ismerünk, úgy azoké is, akiket nem ismerünk.
- **Információk túlzott megosztása**, amely veszélybe sodorhatja a profil tulajdonosát (követés, zsarolás stb.).
- **Illemtelen megjegyzések, videófelvevételek, fényképek**, amelyeket más személyek a profilunkon hagynak, illetve a közösségi hálón üzenetben küldenek.
- **Személyazonosság-lopás**, az interneten/közösségi hálón történő bizalmas személyes adatok megosztása révén.
- A virtuális világban történő **adatokkal/fényképekkel való visszaélés**, zsarolás, háborgatás, lebecsülés, megfélemlítés céljából, amely egyén vagy csoport részéről kerül elkövetésre.
- **Pedofília/hamis személyazonosság.**

MELLÉKLET A KONFLIKTUSOKHOZ ÉS AZOK KEZELÉSÉHEZ

A konfliktus az emberek közötti kapcsolatokban megjelenő fogalom, amelyet az alábbiak eredményezhetnek: nézeteltérések, eltérő értékrendszerek, érdekellentétek, másként tekintés az önös érdekekre és mások érdekeire, kielégítetlen szükségletek, vagy pl. érzelmeink és gondolataink kifejezésére való képtelenség. A konfliktusok megjelennek a hozzátartozóinkkal való bánásmód során a mindennapokban, ugyanakkor a csoportokon és közösségeken belül/között is.

A konfliktus elemeit két csoportfogalomra lehet osztani: az egyik a konfliktus azon elemeinek csoportosítása, amelyek általában szemmel láthatóak vagy nyilvánvalóak, a másik pedig azon elemek összessége, amelyek első ránézésre nem láthatók. Képileg ezt a két csoportot egy jéghegy egészeként lehetne ábrázolni, ahol van egy kisebb látható rész (fenyegetés, zsarolás, látszólagos cél, elvek, énkép, gyűlölet, érzelmek, erőszak, a konfliktus indítéka, meg nem értés, féltékenység, düh...), és egy néhányszor nagyobb „víz alatti” láthatatlan rész (előítélet, félelem, személyes haszon, tudatalatti, énkép, hiúság, emberi jellem, valódi célok, változásvágy, álláspontok, hiedelmek, jó szándék, tehetetlenség, korábbi tapasztalatok, érzelmek, szocializáció, értékek, bizonytalanság, féltékenység, igények, kultúra, erő, valódi konfliktus (ok), belső konfliktus, hatalom...).

A konfliktuskezelés kommunikációt, valamint az imént felsorolt valamennyi elem, de legalábbis túlnyomó részének a megértését és elemzését feltételezi, miközben az ún. „jéghegy” alsó részével való foglalkozás rendkívül sok türelmet, készséget, időt, erőt és bátorságot igényel.

A konfliktusokkal szembeni erőszakmentes fellépés előfeltételeit az alábbiak szerint összegezhethetnénk:

- önmagunk és mások tiszteletben tartása
- a meghallgatásra és megértésre való képesség
- igények felismerése és kielégítése, mások veszélyeztetése nélkül
- együttműködés
- nyíltság és kritikusság
- önmagunk viselkedésének és elveinek felülvizsgálatára való készség (önismereti munka), és ezen folyamatban való elkötelezettség
- képzelet, kreativitás, öröm

Nem ismert egyetlen olyan modell vagy módszer sem, amellyel a tetőfokán lévő erőszakot azonnal meg lehetne állítani erőszakos vagy erőszakmentes módon, egyszerűen nincs ilyen minta. A kommunikáció, a bizalom és a megértés megteremtése időigényes folyamatok, amelyek megindításával megelőzhetjük, vagy kezdetben alacsony szintre csökkenthetjük az erőszakot. Az erőszakmentesség nem passzivitás, hanem aktív, konstruktív, kreatív konfliktuskezelés.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Törvény az oktatási és nevelési rendszerről, a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 129/2021. szám
2. Kuzmanović, D, Zlatarović, V., Anđelković, N, Žunić-Cicvari, J. – *Gyermekek a digitális korban – Útmutató a digitális technológia és az internet biztonságos és konstruktív használatához*, Grafos, Užice, 2019. év
3. Kuzmanović, D, Lajović, B, Grujić, S. és Medenica G. – *Digitális erőszak – megelőzés és a vele szemben való fellépés*, Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium és Szerb Pedagógiai Társaság, 2016. év
4. Az erőszak megelőzését célzó *Óvlak* elnevezésű nemzeti platforma
5. Popadić, D. és Kuzmanović, D. – *A digitális technológia alkalmazása, kockázatok és a digitális erőszak elterjedtsége a szerbiai diákok körében*, Belgrádi Egyetem Bölcsészettudományi Karának Pszichológiai Intézete
6. A gyermekeknek és diákoknak az oktatási-nevelési intézményekben elkövetett erőszakkal, bántalmazással és elhanyagolással szembeni védelmének külön szabványa, a Szerb Köztársaság Oktatási Minisztériuma, 2007. év

<https://www.unicef.org/serbia/media/5771/file/Digitalno%20nasilje.pdf>

<https://www.unicef.org/serbia/media/5771/file/Digitalno%20nasilje.pdf>

https://www.unicef.org/serbia/media/10366/file/Deca_u_digitalnom_dobu.pdf

<https://cuvamte.gov.rs/>

https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Posebni_protokol_-_obrazovanje1.pdf